

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-11>

IDENTIFICATION OF THE NATION THROUGH THE LENS OF LINGUISTICS

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НАЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІНГВІСТИКИ

Yursa L. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Ukrainian Applied Linguistics
Ivan Franko National University
of Lviv
Lviv, Ukraine*

Юрса Л. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українського
прикладного мовознавства
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Впродовж багатьох століть українська нація зазнавала чималих утисків та трансформаційних процесів, проте кризь століття українці змогли зберегти, розвинути та збагатити свою мову, із функціонуванням всіх її діалектів та варіантів.

Необхідно вказати на той факт, що українці-переселенці дбали про свої національні та духовні здобутки, ідентифікацію та розуміння себе як приналежність до українського народу. Зокрема вони зберегли південнолемківські говірки, віру, кириличну азбуку, назву «*руснак*».

Після Переяславської угоди Україну-Русь почали називати російською назвою *Мала Росія*, від якої утворились етноніми *малорос*, *малорус*.

Діячі національного відродження Наддніпрянщини зрозуміли безперспективність повернення історичної назви *Русь* (*руський*), тому почали називати свою землю *Україною*, а згодом її жителів – *українцями*.

Наприкінці XIX ст. такі перейменування поширились і на територію Галичини та Буковини. Перейменування українців та їхніх земель на території Галичини і Буковини не проходило гладко, воно продовжувало гострі дискусії, нерозуміння або навіть несприйняття цієї ініціативи, однак завдяки послідовній підтримці незаперечних авторитетів – учених, письменників, композиторів, а також товариства «*Просвіта*» й Наукового товариства імені Тараса Шевченка, нова назва успішно прищепилася та стала символом національного відродження [1, с. 181].

На території історичного Закарпаття, яке в ті часи було ізольоване від процесів, що відбувались на Наддніпрянщині та Галичині, продовжували вживати назву *руський – русин*, чим вказували на збереження етнічної самобутності. Угорська влада не допускала поширення назви *Україна – українець* на території Закарпаття, адже усвідомлювала, що це може сприяти до розвитку загальноукраїнської інтеграції. Москвофіли ж видозмінили етнонім *руський* на *руський* чи *угро-руський*, або *карпаторусський* з метою дезінтеграції українського етномовного простору.

За часів, коли західні землі України входили до складу Чехословаччини, влада визнавала, що мова місцевого населення – малоруська, але уважно стежила за тим, аби місцеве населення не називали українцями, а його мову, відповідно, українською. На території історичного Закарпаття до кінця Другої світової війни використовувались етноніми *руський – руснак – русин*, а етнонім *українець*, який в ті часи вже активно функціонував на інших українських землях, мав обмежену сферу вживання.

Маніпуляційні технології, псевдонаукові гіпотези, дезінформація суспільства негативно впливають на його психоемоційне формування, а також світосприйняття. Все це може перерости у геополітичні зміни та державницькі трансформації. Прикладом таких змін є Крим та Схід України. У 2004 році у Сербії відбувся перепис населення, де близько 15 тисяч осіб назвали себе *руснаками*, тобто *українцями*. Вони компактно проживають у селах Руський Керестур та Коцур. Говірка, якою послуговуються *руснаки* Руського Керестура та Коцура, походить із південно-лемківського діалекту української мови, а називають вони її – *руска бешета*.

На сьогоднішній день, *руски язык*, який є варіантом української літературної мови, активно функціонує на певних територія Сербії, в автономному краї Воєводина та частково у Хорватії.

Все це є проявом їхньої свідомої позиції та сприйняття себе на психологічному рівні як окремої нації, народу, який попри територіальні зміни, має приналежність до українського походження.

В одній із своїх праць ми вже зазначали, що «варіанти української літературної мови функціонують на територіях інших держав, де компактно проживають українці, як кодифікована мова, є наслідком бездієвості політичного ресурсу, зокрема пасивний зв'язок культурних осередків України та українців Пряшівщини, Польщі, Румунії. Частково продовжує нав'язуватися думка деякими псевдо науковцями

про окремішність русинів від українського народу як самостійно нації [3, с. 9].

До сьогоднішніх часів *руснаками* називають себе також представники найдавнішої української діаспори, які ще в середині XVIII ст. переселилися із західних районів Закарпаття до Бачки та Сриму – територія сучасної Сербії.

На території України і поза її межами неорусинський рух має різну мету. В Україні – це прояв дестабілізації етномовного простору українців та подальшого відокремлення західних земель (Закарпаття).

У таких європейських країнах як Румунія, Хорватія, Сербія, Словаччина, Угорщина, Польща – цей псевдорух спрямований на роз'єднання місцевих українців та розірвання будь-яких зв'язків з Україною. Наслідком чого буде повна асиміляція української національної меншини.

За словами В. Піпаша, сучасне русинство у Закарпатті має замовний, політичний характер з боку антиукраїнських сил, переважно зарубіжних які прагнуть чи, принаймні, плекають надію використати його для послаблення українства та Української держави. У цьому, щоб викликати незадоволення Українською державою, сепаратисти активно використовують сучасні соціально-економічні труднощі, спекулюючи на них, інші проблеми, викликані діяльністю влади, котра сама є далекою від українства [2. с. 69].

Дезінтеграція українського етномовного простору, що спостерігається протягом минулих двох десятиліть на заході української етнічної території, – це свідчення неефективності української науки та української держави загалом. У сфері мовної політики українські лінгвісти повинні відмовитися від рецидивів тоталітаризму, зокрема, щодо збереження мовної самобутності діалектного розмаїття усього україномовного простору (в т.ч. й південно-західного наріччя) [1, с. 59].

Неорусинська доктрина має широкий вимір інтересів: від геополітичних до приватних. Якщо б був доведений той факт, що існує окремих *«русинський»* етнос, то його носії мали б бути наділені особливими преференціями: економічними, політичними, культурологічними.

Література:

1. Белей Л. «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro. Київ, 2017. 392 с.

2. Піпаш В. Політичний підтекст «русинського питання» у Закарпатті. *Науковий збірник музею української культури у Свиднику*. № 26. Свидник, 2011. С. 59–73.

3. Юрса Л. Історія бачвансько-сримського варіанта української літературної мови. Львів, 2015. 175 с.